

Ideológiai hadállásaink a munka frontján

■ DILEMMÁK IRÁNYULTSÁGAINKRÓL

■ A kérdés

Bizonyára másokkal is megesik néha, hogy egy neki szánt kérdést ott, akkor, nem méltat különösebb figyelemre, de azért zsigerből megválaszol rá: igen, nem, nemigen. Aztán a látszólag megválaszolt kérdés később, magától feltevődik megint, újabb kérdéseket gerjesztve.

Nemrégiben ilyesfélét tett fel nekem egy ismerősöm (ismeretségünk alapja teológiai érdeklődésünk). Összeegyeztethető-e a keresztény értékrenddel az, ami az ún. gyermekvédelemben folyik, és amihez napi munkám során – ti. a gyámhivatalban – asszisztálok: családok szétrobbantása, gyerekek személytelen intézményekbe deportálása, hajléktalanságukat előkészítő projektek legyártása?

Miután jeleztem, hogy az alapkérdés ezzel a körítéssel nem csupán provokatív, hanem elhibázott, bulvárszagú és demagóg, határozott, önérzetes igennel feleltem.

Tényleg! Összeegyeztethető? Micsoda is mivel? Az az értékrend, amihez mindennapi munkavégzésünk során mérjük, vagy legalábbis mérni próbáljuk magunkat, mennyiben tér el attól, amit keresztényinek nevezhetnénk? Más, több, kevesebb? Egyáltalán megnyilvánul-e, megnyilvánulhat-e bárki, bármilyen preferált-sága (hitbéli vagy akár politikai) munkahelyeinken? Teret adnak-e a gyermekvédelmi intézményhálózatban kialakult közállapotok ezek felszínre kerüléséhez?

Tapasztalataim arra engednek következtetni, hogy a fenti dilemmák többünk személyes problémái, ezért a magam válszkísérleteit bátorkodom megosztani az érintettekkel, illetve érdeklődőkkel.

■ A család – történelmi kalandozás

Ismerősöm kérdésfeltevése alapjában elhibázott. Egyrészt, mert úgy minősít, hogy sematizál, a gyermekvédelemből annyit lát, amennyit a média látatni enged. A médiában pedig a szétvert család, a bántalmazott gyerek, a becsa-

pott szülő, a szadista nevelő, a stupid hivatalnok története adható el. *C'est la vie.*

Kérdésfeltevésének az ő esetében érthetlenebb baklövése az indító gondolat: a család-keresztény értékrend viszonylatában leszűkít, keresztényinek minősít egy annál globálisabb, antropológiai meghatározottságú értékvilágot. Mert hiszen a család, a családi kötelékben felnövő gyermek ideálképe nem keresztény találmány! Természetesen a családi, nemzeti összetartozás erejébe vetett bizalom /hit/ a keresztények számára is követendő mintázat, de nem specifikusan keresztény érték. A családszerkezetben való létmód antropológiai őserőkhöz és őserdekekhez kötött.

Nagyon érdekes a familiáris kötés leképezése különböző korok írásos kultúrájában. Ennek a genetikus kohézióknak legközismertebb példája talán a dekalógus. A Tízparancs jóval a kereszténység megjelenése előtt, a kiválasztott zsidó nép számára rögzíti – egyebek mellett – a családi létezés alaptörvényét, a szülők tiszteletére vonatkozó 4. parancsával. Tapasztalhatjuk: ahol hiányzik a szülők tisztelete, ott meghibásodik a szerkezet. A felebarát házastársával kapcsolatos tiltás (9. parancs) is a családi egység megőrzésére irányul.

Vagy vegyünk a zsidó-keresztény kultúrkörből távolabbi példát. A Korán 16. szúrájából (72. ája) való a következő idézet. „Allah saját magatokból támasztott nektek feleségeket. És adott nektek a feleségeitől fiaikat és unokákat. És mindenféle jóval ellátott titeket”.

A muszlimok a családot az isteni egység részének tekintik. A Korán törvényei részletesen szabályozzák a család funkcionális működésének (házasság, örökség) rendjét is.

Lépjünk merészebbet az időben, és tekintsünk bele Leon Battista Alberti reneszánsz korból való morálfilozófiai eszmefuttatásába. A XV. századi, foglalkozását tekintve építész és művészet-teoretikus szerző „Családról szóló könyveinek” egyikében racionális tanácsokat

ad a család tökéletességét illetően. „Tehát elmefuttatásunkban négy általános szabályt állíthatunk föl: a családban a férfiak száma ne csökkenjen, de sokszorozódjék meg! A vagyon ne fogyjon, ellenkezőleg, szaporodjon! A rossz hírnév legyen előtünk gyűlöletes, a család jó hírért szeressük, kövessük! Gyűlölség, ellenségeskedés, irigység kerülendő, ismertségek, jóindulat, barátság megszerzendők, növeledők, megőrizendők.”

A fenti hivatkozások annak az üzenet hordozzák, hogy a család mindenkor és mindennemű kultúrában meghatározó tényező, a szervezett társas élet alap-egysége volt. Olyan genetikus formáció, érzelmi és gazdasági érdekszövetség, spirituális egység (halott hozzátartozók is részei), egyszóval olyan őskép, amely ideológiákon inneni és túli.

Visszakanyarodva az eredeti alapkérdéshez: ha munkám során kénytelen vagyok „családok szétrobbantásához asszisztálni”, vagy ami ennél rosszabb, meghozni a döntést, vállalni a detonátor szerepét, ez nem a keresztény értékrenddel összefüggő problémaként jelenik meg számomra, hanem azzal nem ellentétes, de elsődlegesen szakmai természetű és a szakmaiság határain belül vállalandó morális kérdésként. A döntés felelősségét környezetemben éppúgy hordozzák azok a kollégák is, akiknél ez az értékvetület fel sem merül.

Keresztényként vagy nem keresztényként sajnos azonban egyaránt azt kell tapasztalunk, hogy napjainkra devalválódott a család. De talán így, csökkent árfolyamával is olyan alapérték, aminek megtartásához ragaszkodnia kellene minden családdal foglalkozó szakembernek.

■ Irányultságaink

Az előzőekkel kapcsolatban felvetődik egy másik kérdés: napi munkavégzésünk során hogyan is állunk ideológiai elkötelezettségeinkkel, jó-e, ha megnyilvánulnak hitkötődéseink, vagy politikai szimpátiáink?(Értelemszerűen itt nem

érintjük a munkavállalóknak azt a rétegét, akiknek pozíciója politika- vagy éppen felekezeti függő.)

Mint minden kérdésfeltevésre általában, a fentire is úgy adhatunk rétegesebb választ, ha a vizsgált jelenséget folyamatosan próbáljuk meg értelmezni. Legtöbb aktuális társadalmi jelenség vizsgálatánál érdemes minimum a '90-es évek előtti állapotokig visszanyúlni.

Ha felidézünk – aki életkoránál fogva képes erre – munkahelyeinkrendszer-váltás előtti ideológiai arculatát, igen egyszerű képletet kapunk: a munkavállaló a DIALEKTIKUS MATERIALIZMUS TALAJÁN ÁLLÓ derek párttag (jó káder), átlagos pártonkívüli, esetleg gyanús máskéntgondolkodó. Másfelől a munkavállaló általában és lehetőleg vallást nem gyakorló egyén.

A felszín alatt persze összetettebb folyamatok működtek, láthatatlan szellemi búvópatakok csordogáltak, mert a gondolkodás képessége és a hit olyan antropológiai adottságok, ajándékok, amelyeket semmilyen politikai kurzus nem függeszthet fel, legfeljebb azok nyilvánosságát korlátozhatja.

A rendszerváltást követően, a sok szűk esztendő böjtjének jutalmául aztán dúskálhattunk, dúskálhatunk pártokban, eszmékben, vallásokban. Tagadhatatlanul élhetőbb lett a világ ebben a félkész demokráciában is: különösebb következmények nélkül megválaszthatjuk, elmondhatjuk, vállalhatjuk. Csak időnként az arányérzékünket veszítjük el, és ez baj!

Volt olyan tapasztalatom, főleg a rendszerváltás hőskorából, valamint a választások körüli degeneráltabb időszakokból, hogy a kollégák, ilyen-olyan politikai pártok jelvényeivel jelentek meg szakmai fórumokon. Jó, ha tudja mindenki, mi féle erők lakoznak bennük! Az ilyesféle szerepcsúszás szerencsére egyre ritkább, de azért mégis létező jelenség: a hozott anyagot megtoldjuk egy kis politikai izével, hátha a kettőből kijön valami. Sajnos nem ez szokott történni.

A rendszerváltással egyidejűleg megnőtt az egyházak társadalmi befolyása, ennek következtében átalakulni látszik a kép a vallás gyakorolhatóságának kérdése körül is.

Ma már nem szokás munkahelyeinken diszkriminatív intézkedéseket tenni

a felekezeti hovatartozásukat vállaló, vallásukat gyakorló alkalmazottakkal szemben.

Ezt a fajta toleranciát is szokni, tanulni kell. Ha a helyes arányérzékünk kialakul ezen a téren is, talán megritkulnak az utóbbi időben megszorodott, látványosan kívül hordott, olykor derekas méretű keresztetek, amelyeknek időnként – viselőik ismeretében – inkább gravitáló erejük van. A hit, ha van, valószínűleg olyan perszonális viszonyt feltételez, ami harmadik emberre (mondjuk kollégára

vagy ügyfélre) nemigen tartozik. Más kérdés a vallás, ennek közösségi szinten történő gyakorlásához a helyszínek és alkalmak adottak.

Helyzetünk tisztázásához, szerepeink felépítéséhez érdemes lenne néha visszatérni az arany metszéshez: ahhoz az arányossághoz, ahol a nagyobb és kisebb rész közötti arány megegyezik az egésznek és a nagyobbik résznek az arányával.

Pinezics Mária